

Rurbana perspektiv i regionalt utvecklingsarbete – tankar om geografiskt helhetsperspektiv

Anders Bäckstrand, Region Östergötland

Östergötland har mest tätortsnära landsbygd. På Östgötaslätten, det gula stråket på kartan nedan, är marken bördig. Där har traditionellt sett funnits utveckling och en koncentration av befolkning. Regionen avgränsas av sjöarna Vättern i väster och Östersjön i öster. I norr och söder finns skogsbygder, där är inte lika tätbefolkat.

– Östergötland är ”ett runt och fint län”, funktionaliteten går in mot centrum. Men det finns en uppdelning mellan städerna Linköping och Norrköping. Kommunerna bestämde sig för några år sedan att göra en gemensam översiktsplan. Dåvarande regionförbundet ville sedan ta arbetet vidare på regional nivå. Det nuvarande regionala utvecklingsprogrammet är rumsligt fokuserat, det bygger vidare på den gemensamma översiktsplanen. Åren 2014–2016 tog vi fram en strukturbild. I arbetet kopplade vi in följeforskning från Centrum för kommunstrategiska studier. De följde arbetet, intervjuade annat

kommunerna. Vi fick intressant feedback. Vi vet att planering kan vara minerad mark när man ska tala med kommunerna, därför var ingången från vår (dåvarande regionförbundet) sida att ha en öppen och sökande attityd. Detta uppfattades som att vi var otydliga och inte visste vad vi ville. Ni har kanske en dold agenda. Det blev ett splittrat resultat.

– Vi bestämde att göra ett omtag för att titta på vilken den regionala rollen är när det gäller planering, lägga fast våra prioriteringar och sedan ta oss vidare till nästa steg.

– Vi har etablerat flera forum med kommunerna för samverkan. Ett med översiktsplanerare – en rekommendation i strukturbildsarbetet –, ett politiskt forum med samhällsbyggnadsordförande i kommunerna. Just nu tittar vi på vilken roll vi kan spela i bostadsförsörjning och har inte minst närmat oss vården för att se hur vi kan använda vår egen verksamhet, region Östergötland som samhällsbyggare, med både kollektivtrafik och hälso- och sjukvård.

Vår arbetshypotes just nu:

Region Östergötland är tydliga med att vi inte är intresserade av det nya planuppdraget som det ser ut i dag, vi vill jobba med regional fysisk planering, men inte ha den formella rollen. Det är kanske snarare en regional strategi för fysisk planering vi ska ta fram.

Från serviceutveckling till serviceplanering

– Som en del i strukturbildsarbetet har vi i ett projekt jobbat med att gå från serviceutveckling till serviceplanering, från ett stödfokus till en mer rumslig analys om hur det ser ut, vad som behövs, vilka orter vi ska prioritera för att sedan komma till vilka av dessa som behöver stöd.

Exempel: I Östra Husby på Vikbolanet, finns en välmående ICA-butik som är extremt viktig för den delen av Östergötland. Men den finns inte med i vårt regionala serviceprogram eftersom den är kommersiellt gångbar. I en ny version ska den så klart vara med och pekas ut som en viktig serviceort. Norrköpings kommun har den som en strategisk ort på landsbygden i sin översiktsplan.

– Här stod vi när lärprojektet började. Det passade utmärkt in i vår process. Parallellt fick vi en förfrågan från SKL kopplat till den nya landbygdspolitiken och en förfrågan från näringsdepartementet om nästa nationella strategi. Vi försökte tänka funktionalitet, regional rumslig fysisk planering och landsbygd – det vi hållit på med på lärapassen. Vi försökte dra en preliminär slutsats och landa i ett geografiskt helhetsperspektiv. (Som kanske är ett annat sätt att säga rurba)

perspektiv).

– Vi menar, vilket vi försökte förmedla i våra inspel till de två aktörerna, att vi behöver jobba tydligare med att olika geografiska strukturer har olika täthet och förutsättningar. Så att vi inte hamnar i ett stigmatiserande.

Normkritisk läsning av RUP

– Vi har också gjort en normkritisk läsning av vår RUP, vår storregionala strategi och landsbygdsstrategi. Det var tydligt att när vi pratar om det storregionala är det bara möjligheter och när det gäller landsbygd är det bara problem. Detta gjorde vi med medarbetare på regional utveckling, med kommunerna och med politiken.

– En av våra kommuner sa: Detta är fantastiskt, nu har vi fått en begreppsapparat där jag kan prata om de här frågorna utan att det låter som jag gnäller.

Politiken

– Mitt i arbetet ville man från politiskt håll att vi skulle få fram en landsbygdsstrategi. Vi var mitt uppe i ett utvecklingsarbete vi inte visste var det ska landa, och lyckades övertyga politiken att ge oss ett uppdrag att utreda detta och i början av nästa år komma tillbaka med förslag på om vi ska göra en landsbygdsstrategi eller inte. Och om vi ska göra det, vad fyller vi den med. Om inte vad gör vi istället.

Processen: – Det finns just nu en målkonflikt mellan det vi talar om här, ett ruralt perspektiv, och att inte fastna i en stigmatisering av landsbygden och en partipolitisk nivå där man pratar mycket om landsbygden. Det går på tvärs, det behöver vi hantera. När vi tog fram förslag till vår nämnd nästa års verksamhetsplan försökte vi aktivt att inte använda begreppen landsbygd och skärgård, utan i stället tala om täta och glesa strukturer och olika förutsättningar. När vi fick feedback från politiken förra veckan: – Ni behöver skriva in landsbygd och skärgård!

– Vi är mitt uppe i ett RUS-arbete där vi inte heller har landsbygd som ett särskilt insatsområde utan där vi pratar om tillgänglighet till service, till transporter och funktionalitet. Vi är i en process.